

EMPOWERING
CARE

RESUM EXECUTIU DE L'INFORME DE RECERCA EUROPEU

EMPOWERING CARE. Empoderament de noies tutelades
contra la violència masclista.

Funded by the European Union

Empowering Care. Empoderament de noies tutelades contra la violència masclista.

Gener 2014

OULUN YLIOPISTO
UNIVERSITY of OULU

Aquest projecte ha estat finançat amb el suport de la Comissió Europea. Aquesta publicació reflecteix únicament el punt de vista de les autores, i la Comissió Europa no es fa responsable de la informació que conté.

JUST/2012/DAP/AG/3078 - EMPOWERING CARE. Empoderament de noies tutelades contra la violència masclista.

INDEX

INDEX	3
I INTRODUCCIÓ	4
II MARC METODOLÒGIC I TREBALL DE CAMP	5
III ANÀLISI COMPARATIU DELS RESULTATS DE LA RECERCA	6
1. NOIES	6
1.1. EXPERIÈNCIES ALS CENTRES TUTELATS: ELEMENTS POSITIUS I NEGATIUS.....	6
1.2. RELACIONS SOCIALS I ÍNTIMES	7
1.3. ROLS DE GÈNERE I PERCEPCIONS	8
1.4. DEFINICIONS, PRÒPIES EXPERIÈNCIES I LEGITIMACIÓ DE LA VIOLÈNCIA.....	8
2. PROFESSIONALS.....	10
2.1. PUNTS DE VISTA DELS I LES PROFESSIONALS, NECESSITATS I OPORTUNITATS	10

I INTRODUCCIÓ

Empowering Care. Empoderament de noies tutelades contra la violència masclista és un projecte europeu de 2 anys finançat pel Programa Daphne III de la Comissió europea que té lloc des de gener de 2013 fins el desembre de 2014. Empowering Care està desenvolupat, sota la coordinació de SURT. Fundació de Dones (Catalunya), en un partenariat multidisciplinari i transnacional compost per organitzacions de Bulgària (Animus Association), Xipre (Mediterranean Institute for Gender Studies), Finlàndia (Universitat d'Oulu) i Itàlia (Tampep).

El projecte Empowering Care pretén, per una banda, incrementar el coneixement en la prevalença i característiques de les experiències de la violència i abús contra noies d'entre 14-18 anys a centres de tutela sota la responsabilitat legal de les autoritats públiques dels 5 estats membres de la Unió Europea: Bulgària, Xipre, Finlàndia, Itàlia i Catalunya/Espanya. A més, el projecte vol crear programes d'empoderament perquè les noies joves dels centres puguin protegir-se i prevenir situacions de violència masclista.

Per tal d'assolir aquesta objectius, primer de tot, el partenariat del projecte va portar a terme una recerca qualitativa sobre les experiències de violència i abús de les noies, així com de les seves percepcions en relació als rols de gènere i relacions de parella a diversos centres de Catalunya, Bulgària, Itàlia, Finlàndia i Xipre. En segon lloc, en base a l'informe comparatiu realitzat, es crearà un programa d'empoderament que serà implementat (en forma de prova pilot) a cada un dels països del consorci. Finalment, i com a resultat d'aquesta activitat, es publicarà un manual per professionals en el qual es recollirà el programa d'empoderament.

Com ja s'ha dit, la primera activitat del projecte Empowering Care ha sigut la realització d'una recerca qualitativa a 5 països de la Unió Europea sobre la prevalença i les característiques de les experiències de violència i abús contra les noies tutelades, tant abans com després de la entrada a les institucions, així com les seves percepcions en relació als rols i estereotips de gènere i els estereotips, i les relacions sexuals i afectives. Cada entitat sòcia ha portat a terme la recerca al seu país. Amb els resultats obtinguts amb l'anàlisi del treball de camp, cada organització ha elaborat un informe de recerca. Els informes estan disponibles tant en anglès com en la llengua local (búlgar, català, grec, finès i italià), al web del projecte (www.empoweringcare.eu). A més a més, s'ha elaborat un informe comparatiu a partir dels informes de recerca de cada país que també està disponible a la web del projecte.

L'objectiu principal d'aquest resum executiu és resumir l'informe comparatiu i presentar els principals resultats obtinguts en el treball de camp portat a terme en els 5 països. El document conté un breu resum del marc metodològic i del desenvolupament del treball de camp de la recerca, i una breu presentació dels resultats principals de la recerca a cada país. Per obtenir informació més detallada, es recomana llegir l'informe comparatiu complet¹.

---

¹ L'informe comparatiu conté un marc legal i teòric que pot ser útils per poder tenir una visió més àmplia i completa sobre la temàtica de la recerca.

II MARC METODOLÒGIC I TREBALL DE CAMP

A l'inici del projecte el consorci va elaborar un marc metodològic comú i unes pautes ètiques per tal de guiar la recerca i el treball de camp de cada equip de recerca.

Es va optar per utilitzar una metodologia qualitativa, ja que és la més adequada per capturar les experiències subjectives de les dones. A més a més, una aproximació qualitativa proveeix una atmosfera íntima i confidencial, especialment adequada per conduir la recerca amb menors, i especialment amb menors que tutelades, que podrien ser més reticents alhora de col·laborar amb formes de recerca més quantitatives i formals. Les tècniques de la recerca utilitzades van ser entrevistes individuals semi-estructurades i grups de discussió. Totes les activitats de la recerca van ser gravades, transcrites i analitzades.

La participació de les noies va ser via entrevistes individuals i/o grups de discussió. L'objectiu de les entrevistes individuals a les noies era obtenir informació sobre les seves històries personals, especialment sobre les seves històries de violència. D'altra banda, l'objectiu dels grups de discussió era discutir i compartir percepcions i punts de vista al voltant dels rols i estereotips de gènere, així com sobre les dinàmiques de les seves relacions de parella.

La participació dels i de les professionals va ser també a través d'entrevistes individuals i/o grups de discussió. L'objectiu de la participació dels i de les professionals era obtenir informació sobre les seves percepcions i experiències de treball amb les noies tutelades.

En la majoria de països, el treball de camp es va desenvolupar durant els mesos de maig i juny del 2013 (excepte Xipre, on degut a diverses dificultats per obtenir accés al centre, el treball de camp es va endarrerir i es va desenvolupar el mes de desembre del 2013). A Bulgària i a Xipre, el treball de camp va tenir lloc a un sol centre, mentre que a Catalunya, Finlàndia i Itàlia hi van participar diversos centres en la recerca. En total, 100 noies (57 via entrevistes i 43 via grups de discussió) i 52 professionals van participar a la recerca.

III ANÀLISI COMPARATIU DELS RESULTATS DE LA RECERCA

La primera part de l'anàlisi comparatiu es centra en els principals resultats obtinguts de la participació de les noies, cobrint assumptes relacionats amb la vida diària de les noies als centres, les seves relacions socials, les seves percepcions dels rols de gènere i les pròpies experiències de violència. La segona part es centra en les opinions dels i de les professionals, els seus punts de vista sobre la vida de les noies, les necessitats a les que s'enfronten en el seu treball diari així com les oportunitats que la seva feina els hi ofereix.

1. NOIES

1.1. Experiències als centres tutelats: Elements positius i negatius.

Els informes dels 5 països mostren que les experiències de les noies que viuen en els centres són diverses i que no és possible parlar d'una sola i única experiència. Tanmateix, quan s'analitzen els resultats de cada país es poden trobar alguns elements comuns.

Les noies dels 5 països afirmen que l'entrada als centres va ser viscuda com un procés difícil i que el primer mes al centre va ser complicat i problemàtic. Algunes noies comparteixen que els sentiments que van tenir quan van entrar al centre per primer cop van ser soledat, tristesa, vergonya i desorientació.

Les noies de Catalunya van compartir el fet que, si bé al principi va ser dur, el centre era el millor lloc on podrien haver anat. En la mateixa direcció, la majoria de noies de Bulgària i Itàlia van sentir que el centre era un espai de protecció. Per altra banda, a Finlàndia, la majoria de noies van mostrar actituds negatives contra la institució.

Tanmateix, tot i que els centres fossin vistos com a espais segur per a les noies, és important apuntar que la majoria de les noies van dir que mai triarien viure en un centre lluny de les seves famílies i que desitjaven no haver hagut de viure-hi.

Respecte als aspectes negatius sobre l'experiència de viure al centre, les noies puntualitzaren que tot i ser espais de protecció, els centres també són espais de limitació. A més, un altre element rellevant destacat per moltes noies dels 5 països va ser com la dificultat que va suposar haver de deixar la família en el moment d'entrar al centre.

1.2. Relacions socials i íntimes

Un altre element de l'anàlisi de la recerca eren les relacions socials i íntimes de les noies que viuen als centres.

Respecte a les relacions socials dins del centre, la majoria de les noies van declarar que, encara que la convivència amb altres noies no era sempre fàcil, en general tenien bona relació amb les companyes. A més a més, la majoria de les noies van apuntar que tenien també bones relacions amb les i els professionals, de qui rebien tot el suport i la cura.

Respecte les relacions socials en general, enteses principalment com a amiatat, en la majoria de països les noies van dir que tenien alguns amics i amigues. Les noies de Bulgària van dir que les seves relacions d'amiatat es limitaven a una o dues noies. Aquestes mateixes noies expressaven que no confiaven en gaire gent més enllà d'aquest petit cercle d'amigues, ja que temien ser traïdes i ferides. En la mateixa línia, les noies italianes també tenien problemes per confiar en la gent, fet que es constitueix com un gran obstacle per construir i mantenir una xarxa social estable. A Finlàndia, les noies explicaven que no tenien xarxa i que en general no estaven satisfetes amb les seves relacions personals. A més a més, tal i com s'ha dit abans, les noies de Catalunya i Finlàndia van explicar que era realment difícil mantenir les amiatats que es tenien abans de l'entrada al centre.

Respecte a les relacions que les noies establien amb les famílies, les noies dels diferents 5 països es troben en situacions similars. Algunes d'elles van explicar que tenien contacte regular amb les seves famílies, i d'altres que el contacte era més aviat esporàdic i poc regular. Finalment, algunes noies van explicar que no tenien contacte amb cap membre de la família.

Respecte a les relacions íntimes, les noies búlgares i xipriotes explicaven que no tenien relacions de parella. En canvi, les noies de Catalunya, Finlàndia i Itàlia van assegurar que sí que tenien relacions íntimes i sexuals. Del que les noies van compartir amb els equips de recerca pel que fa a les relacions que establien (majoritàriament) amb nois, es pot dir que, en general, aquestes relacions estaven basades en patrons poc saludables. En aquest sentit, per exemple, la majoria de les noies catalanes es trobaven involucrades en relacions nocives basades en la dependència emocional i el control. Malgrat que algunes de les noies, especialment a Itàlia i a Catalunya, eren capaces d'identificar senyals d'alarma, (elements que podien indicar que la relació està agafant un rumb negatiu), continuaven involucrades en relacions desiguals, i inclús violentes, en les que es reproduïa la dinàmica de l'amor romàntic patriarcal.

Per comprendre el fet que la gran majoria de les noies es trobi immersa en relacions poc sanes, és necessari analitzar les seves trajectòries i experiències vitals. Les seves relacions familiars han estat i continuen essent complicades i, en molts casos, violentes. En conseqüència, la gran mancança afectiva, l'absència de suport familiar i/o els abusos patits per les noies tenen un impacte directe no només en la seva condició emocional sinó també en el tipus de relacions afectives que són capaces d'establir. És evident que existeixen noies tutelades que, ja sigui per la seva capacitat de resiliència com pel treball terapèutic de recuperació que s'ha fet amb elles, són capaces de trencar aquest patró i establir relacions sentimentals sanes però, malauradament, la gran majoria de noies tutelades reproduïen aquest

model relacional. Aquest fet, doncs, posa de manifest la necessitat de treballar de forma específica i més exhaustiva la promoció les relacions de parella igualitàries així com la prevenció de la violència masclista.

1.3. Rols de gènere i percepcions

Un altre aspecte central que va ser analitzat als 5 països va ser si les noies que vivien en centres tutelats reproduïen estereotips de gènere tradicionals a través les seves narratives. A tots els països, les noies reproduïen en major o menor mesura rols i estereotips de gènere. En aquest sentit, algunes noies de Bulgària, Catalunya i Xipre, per exemple, asseguraven que els nois són més forts, naturalment més agressius que les noies, i menys complicats que les noies. A més a més, també afirmaven que les noies són molt més complicades i que les seves vides són més complexes i difícils comparades amb les dels nois. Algunes de les noies asseguraven que les noies són més passionals i més emocionals que els nois o que, al menys, els nois no demostren la seva part emocional tant com les noies. L'imaginari social activat és especialment preocupant des d'un punt de vista de gènere. Concretament, les expectatives social de les noies joves reproduïen un sistema de valors patriarcals i situen a les dones en una posició altament sexualitzada i devaluada.

Tanmateix, i malgrat l'extensa presència d'estereotips sexistes que reproduïen i reforcen una imatge social altament patriarcal entre les noies dels centres, algunes noies qüestionen certes idees i declaren que és injust que els nois i les noies siguin tractades de diferent manera. És interessant veure que les noies són capaces d'identificar com els patrons de socialització que són adoptats durant la infantesa i l'adolescència poden tenir (de fet tenen) un impacte en futures actituds i accions. Pel que això respecte, tot i que en molts casos les noies mostren una certa tendència a acceptar com a normal i natural certes actituds que són diferents entre nois i noies, en altres casos tenen clar que es tracta construccions socials apreses. Això és especialment rellevant per a les noies que viuen a Catalunya i Itàlia.

1.4. Definicions, pròpies experiències i legitimació de la violència

Tots els informes dels països aporten informació de les maneres com les noies que viuen als centres tutelats defineixen la violència. En la major part dels casos, les noies va fer referència a la violència física i llavors, amb més reflexió, també van fer referències a la violència psicològica. Només en pocs casos les noies es van referir a la violència sexual. Una possible raó que pot explicar el fet que la violència sexual no sigui identificada de forma directa, és que aquesta tipus de violència és, encara, un tabú, tant per les noies dels centres com per a la societat en general, i que hi ha encara moltes dificultats per parlar-ne de forma oberta.

És també interessant apuntar que algunes noies no van fer referència a cap tipus específic de violència, si no que van aportar definicions més genèriques de violència i van apuntar que la violència era "quan algú et força a fer quelcom que tu no vols" o "qualsevol cosa que et fereixi".

Un dels criteris de selecció de les noies per a ser entrevistades era que haguessin viscut experiències de violència. Per tant, totes les noies que van participar en les entrevistes individuals havien patit algun tipus de violència. Tanmateix, no totes van reconèixer-ho o explicar-ho durant les entrevistes. A Bulgària, per exemple, algunes de les noies van negar haver patit violència. Aquestes noies identificaven la violència només en formes extremes, i van declarar no haver estat mai en una situació que es pogués entendre com violència. En aquest sentit, algunes de les noies entenien la violència com quelcom normal i intrínsec en les seves vides. Igual que les noies búlgares, noies d'altres països també mostraren certes reticència a l'hora de parlar sobre les seves històries de violència, fet que va ser completament entès i respectat.

Altres noies sí que van parlar sobre les seves experiències i van compartir les seves històries amb els equips de recerca. Les noies de tots els països havien patit violència física, psicològica i/o sexual. En la majoria de casos, les noies explicaven que havien experimentat tots els diferents tipus de violència, per exemple, agressions físiques o psicològiques, abús sexual, humiliació i abandonament. Algunes de les noies havien viscut una única història de violència, mentre que d'altres havien sigut víctimes (i supervivents) de diverses històries de violència. En la majoria dels casos les noies explicaven que l'agressor era algun membre de la família o algú que coneixien. És precisament el fet que el que l'agressor fos un membre de la família el que generava més confusió, desorientació i angoixa entre les noies.

Les noies també van compartir quins eren els seus sentiments quan estaven immerses en les situacions de violència, les quals en la majoria del casos van ser de llarga durada. Les noies dels 5 països van expressar que durant els episodis de violència es sentien completament desorientades i sense saber què fer o a qui acudir. La majoria van explicar que no podien dir a ningú que estaven patint violència, cosa que les feia sentir realment soles.

És interessant destacar que algunes noies de Bulgària, Catalunya o Finlàndia havien normalitzat o minimitzat la violència que patien, especialment quan era exercida per un membre de la família (pare o mare, per exemple). Depenent de l'edat, és possible que la realitat viscuda a casa fos l'única realitat coneguda i per tant, podien entendre que l'ús de la violència en les relacions humanes fos la manera "normal" de relacionar-se. Algunes noies van explicar que s'havien adonat que hi havia quelcom erroni a casa quan arribaven a conèixer altres famílies o altres realitats.

Els impactes de la violència patida són forts i diversos. En alguns casos les noies es sentien culpables per haver patit violència i per ser al centre. Mentre que algunes noies es sentien d'alguna manera responsables per tot el que les havia passat, altres verbalitzaven que tot allò que havien hagut de viure no era tot la seva responsabilitat. Les noies explicaven que durant els episodis de violència es sentien tristes, avergonyides, desorientades i perdudes. La majoria d'elles tenien una baixa autoestima i grans dificultats per establir relacions saludables i confidents amb altres, especialment amb adults i homes (en casos d'abús sexual). A més a més, algunes d'elles tenien problemes físics o psicològics degut a la violència que havien viscut.

Una altra qüestió important que es va discutir durant les entrevistes individuals va si les noies justificarien l'ús de la violència. Davant d'aquesta qüestió, suggerida directa o indirectament, la resposta de les noies dels 5 països va ser diversa. Algunes de les noies de Finlàndia i Catalunya, per exemple, havien normalitzat la violència i elles mateixes l'utilitzaven en vers d'altres. Altres noies de Catalunya manifestaven estar en contra de l'ús de la violència però explicaven que hi havia ocasions que la violència podia ser justificada. Altres noies de Bulgària van dir que tenien el desig de venjança, de pegar altra gent si poguessin. Les noies de Xipre parlaven de "colpejar" altres contra el terra si calia defensar un germà o una germana petita, veient això com una manera legítima per protegir els seus i les seves. Finalment, hi havia un altre grup de noies de Catalunya i Itàlia que afirmaven que la violència no podia ser mai legitimada o justificada.

Totes les noies, és clar, desitjaven no haver hagut d'experimentar la violència en les seves vides. Tanmateix, la majoria d'elles asseguraven que haver viscut experiències molt dures les havien fet més fortes i capaces de superar qualsevol obstacle que es trobessin a la vida. En aquest sentit, tot i que totes es trobessin en una fragilitat emocional, havien desenvolupat estratègies de resiliència que les permetia sobreviure i tenir una nova vida per viure.

2. PROFESSIONALS

2.1. Punts de vista dels i les professionals, necessitats i oportunitats

Per tal de tenir una imatge completa i àmplia de la vida de les noies dels centres tutelats, els i les professionals que treballaven amb les noies van participar en un treball de camp via entrevistes individuals i/o grups de discussió.

Els i les professionals van declarar que era impossible parlar de les característiques generals de les noies dels centres. Tot i això, els i les professionals asseguren que sí que és cert que la gran majoria de les noies que viuen als centres han experimentat històries de violència i que totes s'han trobat en una situació de desemparament.

Els i les professionals de tots els 5 països van assegurar que no sempre era fàcil treballar amb les noies i poder parlar de les seves històries de violència. Les noies no sempre volien parlar-ne, ja fos per por a ser jutjades o ferides, o perquè el trauma era massa recent i poc treballat. De fet, els i les professionals dels 5 països asseguraven que era difícil per a elles crear lligams de confiança que els permetessin establir una bona comunicació i la possibilitat de treballar el trauma. La majoria de les i dels professionals exposaven que crear lligams de confiança era la base d'una bona intervenció amb les noies. A més a més, alguns dels i de les professionals declaraven que en alguns casos una professional externa podia ser necessària. La idea de cooperació entre els recursos externs existents era altament recomanat i recolzat entre els i les professionals dels 5 països.

Enllaçant amb la importància de crear vincles estables i de confiança entre les noies i els i les professionals, algunes professionals creien que era molt important definir acuradament el rol dels i les professionals.

Els centres necessitaven ser espais de protecció i cura i, per tant, els i les professionals que hi treballaven necessitaven estar preparats per oferir aquesta protecció i aquesta cura a les noies. En aquest sentit, la majoria de professionals que van participar en el treball de camp van assegurar que es sentien amb capacitat de treballar on treballaven. Tanmateix, una formació extra seria de gran ajuda a l'hora d'oferir una millor atenció a les noies. Professionals de Finlàndia i Catalunya, per exemple, van declarar que seria interessant rebre formació sobre la violència.

Finalment, és interessant apuntar que els centres dels 5 països comparteixen el fet de que no s'imparteixen programes específics per a la prevenció de la violència masclista i per la promoció de la igualtat de gènere. Malgrat que algunes professionals van mostrar certa preocupació en el fet que la majoria de relacions en les que es trobaven immerses les noies eren relacions no saludables, i el fet que els rols amb els que les noies havien estat amb contacte no eren els més adequats, existia un treball específic en matèria d'igualtat de gènere. Tanmateix, és important apuntar que algunes professionals, especialment a Catalunya, van destacar que la prevenció de la violència es feia a través de les pròpies activitats del dia a dia. Tot i això, la recerca posa sobre la taula la necessitat de treballar temes d'igualtat de gènere i prevenció de la violència masclista amb les noies del centre.

Respecte a la manca de programes en matèria de gènere, és important apuntar que la majoria de professionals de Bulgària, Itàlia i Catalunya no podien trobar grans diferències entre nois i noies. Per una banda, algunes de les professionals que sí que trobaven diferències feien referència al fet que “els nois són més físics i les noies més emocionals” o que era “més fàcil treballar amb nois que amb noies”, o bé al revés. Tanmateix, no es feia cap anàlisi de gènere de les diferències entre nois i noies. D'altra banda, professionals de Finlàndia no consideraven que hi hagués una gran diferència entre nois i noies. En ambdós casos, sensibilització en matèria de gènere seria necessària, ja que en cap moment es feia una anàlisi de les diferències o no diferències precisament des d'una perspectiva de gènere.

La majoria dels i de les professionals mostraren gran admiració pel treball que estaven fent. Tots i totes coincidien en què la seva feina diària suposava un gran repte i que es tractava d'un treball complex. Eren conscients de la responsabilitat que tenien pel fet de ser els i les educadores de les noies i, probablement, les principals referents per a les noies adolescents. Tanmateix, la majoria asseguraven gaudien de la seva feina.